

Separating the Story from the Miracle of Chanukah

Rabbi Dr. Aaron Adler

1. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג

הלכה א

בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני.

הלכה ב

וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

הלכה ג

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס, וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה.

2. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד, הלכה יב

מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק.

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

4. בית יוסף אורח חיים סימן תרע

והטעם שהוצרכו להדליק שמנה ימים מאותו פך מפני שכל ישראל היו בחזקת טמאי מתים ואי אפשר להתקין שמן טהור עד שיעברו עליהם שבעה ימים מיום טומאתם ויום אחד לכתישת הזיתים ותיקונם להוציא מהם שמן טהור והר"ן (שם) כתב שהיה להם שמן טהור רחוק ארבעה ימים והוצרכו שמנה ימים בין הליכה וחזרה: ואיכא למידק למה קבעו שמנה ימים דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות. וי"ל שחילקו שמן שבפך לשמנה חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק עד הבוקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס. ועוד י"ל שלאחר שנתנו שמן בנרות המנורה כשיעור נשאר הפך מלא כבתחלה וניכר הנס אף בלילה הראשונה. אי נמי שבליל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה:

5. ברכי יוסף אורח חיים סימן תרע

וראיתי להרב פר"ח שכתב דמדברי הרמב"ם (פ"ג ה"ב) מוכח בהדיא שנצחו ביום כ"ה, וקשה איך אנו מדליקין בליל כ"ה הי"ל להדליק ביום וכו'. וי"ל עם ההיא דמקשים דז' הו"ל להדליק. ובהכי ניחא, דלילה הראשון משום הנצחון.

6. רש"י מסכת שבת דף כג עמוד א

הרואה מברך שתים - שעשה נסים ושהחיינו, שאין עליו לברך להדליק - דהא לא אדליק איהו.

7. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג, הלכה ד

כל שחייב בקריאת המגילה חייב בהדלקת נר חנוכה והמדליק אותה בלילה הראשון מברך שלש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר שלחנוכה בא"י אל' מ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בא"י אל' מ"ה שהחיינו וקיימ' והג' לזמן הזה, וכל הרואה א אותה ולא בירך מברך שתים, שעשה נסים לאבותינו ושהחיינו, ובשאר הלילות המדליק מברך שתים והרואה מברך אחת שאין מברכין שהחיינו אלא בלילה הראשון.

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעו

סעיף א

המדליק בליל ראשון מברך שלש ברכות: להדליק נר חנוכה, ושעשה נסים, ושהחיינו; ואם לא בירך זמן בליל ראשון, מברך בליל שני או כשיזכור.

סעיף ב

מליל ראשון ואילך מברך שתים: להדליק, ושעשה נסים. הגה: ויברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק (מהר"ל).

9. משנה ברורה סימן תרעו ס"ק ד

קודם שיתחיל להדליק - דבעינן שיהיו הברכות עובר לעשייתן. הדליק נר חנוכה ושכח לברך על הדלקתה ורק קודם שהדליק כולן נזכר דעדיין לא בירך יש לו לברך כל הברכות [ת' רע"א מ"ת סי"ג] עוד כתב שאם נזכר לאחר שהדליק כולם אין לו לברך ברכת להדליק רק ברכת שעשה נסים וכן ברכת שהחיינו יש לו לברך:

10. ערוך השולחן אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעו סעיף ח

אחר שהדליק הנר הראשון יאמר הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו ע"י כהניך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קדש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד כדי להודות לשמך על נפלאותיך ועל נסיך ועל ישועתך כן הוא הנוסחא בטור ובעוד שאומר זה יגמור ההדלקה וזהו משום פרסומי ניסא אבל אם לא אמר זה לא עיכב והרמב"ם לא הזכיר זה כלל עם כי ישנה במס' סופרים